

SPÆLA RUSSISKT RULETTUSPÆL VIÐ SJÁLVVIRÐINUM HJÁ SMÁBØRNUM

– Tað er vandi fyri, at smábørnini kunnu uppliva sakn, einsemi og kanska enntá svik. Tey fara á ein stovn og uppliva, at tað eru ov fá vaksin um tey. Kanska trýstir man tey til at klára seg meira sjálvi, og til at hava minni tørv á hjálp frá vaksnum. Børnini kunnu møguliga missa okkurt grundleggjandi har, og tá spælir man russiskt rulletuspæl við sjálvvirðinum hjá børnum. Tað heldur Ester Áarskarð, cand. pæd, sum metir, at børn eru klár at fara á stovn, tá tey eru um trý ella fyra ára aldur

HALLUR AV RANA

Flestu foreldur kenna søguna, ella hava sjálvi upplivað fyrsta dagin hjá einum barni í vøggustovu ella barnagarði. Ta lýtuna, tá foreldrini skulu siga farvæl við teirra barn, ið tey hava latið í hendurnar hjá einum námsfrøðingi. Ein løta, har tey verða gripin av órógv ella stúran, um hvussu barnið man fara at klára seg, nú tey verða latin í hendurnar á fremmandum.

Nógv foreldur hava stríðst móti trongdini at venda við, og taka barnið heim við sær, meðan onnur kanska hava givið eftir fyri henni, og eru farin aftur eftir barninum, fyri síðani at royna aftur ein annan dag.

Tað er einki óvanligt í tí kensluni. Tvørturímóti, um man spyr Ester Áarskarð, ið júst er vorðin cand.pæd. frá Aarhus Universitet, aftaná hon gjørdist námsfrøðingur frá Fróðskaparsetrinum í 2013. Hon heldur, at talan er um eitt natúrligt instinkt hjá foreldrum, ið liggur djúpt í menniskjanum.

– Foreldur siga, at tað er so ræðuliga ringt at koyra børnini á stovn fyrstu ferð. Tað er okkurt instinkt í okkum, ið vit hava valt ikki at lurta eftir. Men tað er eitt instinkt, ið vit eiga at lurta eftir. Eitt instinkt, ið vit hava í kroppinum, tí bandið millum foreldur og barn er tað sterkasta, ið finst. Tað ber ikki til at lata sum um, at man ikki hoyrir tað instinktið, heldur Ester.

Børn fara ov tíðliga á stovn

Ester Áarskarð hevur við tveimum øðrum kvinnum bloggin Skimi.fo, har greinar verða lagdar út um evnir, ið eru fakliga viðkomandi fyri námsfrøðingar og lærarar.

Eitt av evnunum, ið Ester regluliga hevur viðgjørt á blogginum, er spurningurin, um tað er rætt, at børn verða koyrd á stovn, tá tey eru undir trý ár. Sjálf er hon ikki í iva um, at rættast er at bíða til barnið verið trý ella fyra ár, áðrenn tað verður koyrt á stovn. Tað er ein nógv betri íløga politiskt og samfelagsligt, at man letur foreldrini vera heima tá børnini eru smá.

– Eg kann vísa á danskar kanningar um evnið, millum annað hjá Ole Henrik Hansen, ið vísa, at tað er ov tíðliga at koyra børnini á stovn, tá tey einans eru eitt eitt ára gomul.

Tá tey eru 7-9 mánaðir, sigur Daniel Stern, at tey eru í holt við at finna út av, at mamman, ella primeri umsorganarpersónurin, og barnið

– Foreldur eru vorðin meira trygg og tora at siga alment, um tey eru heima ella arbeiða niðursetta tíð, sigur Esther Áarskarð

sjálvt, er hvør sín persónur. Tí er tað væl hugsandi, at man kvettur eina sálarliga tilgongd, ella framskundar hana, tá man koyrir tey á stovn so tíðliga, heldur Ester

Kanningarnar hjá Ole Henrik vísa millum annað, at børn ikki duga at siga frá sínum tørv, tá tey eru so ung. Tí skulu tey helst hava ein málsligan førleika, áðrenn tey fara út á ein stovn.

– Hann vísir eisini á týdningin av normering og tíð til hvørt einstakt barn. Normeringin er størri í Føroyum enn í Danmark, men smábørn hava tørv á ein-til-ein samband. Tað verður tað kortini ongantíð til í Føroyum, greiður Ester frá.

Hava ikki tørv á sosialum spæli

Tíðirnar eru nógv broyttar síðani tað var vanligt, at børn vóru heima hjá foreldrunum, og spældu við javnaldrar í grannalagnum. Nú eru flestu børn á onkrum stovni, og barnaláturin í grannaløgum í býum og bygðum kring Føroyar er av tí sama tagnaður.

Tí verður mangan víst á, at tað er gott fyri børn at fara á stovnar, tí har mennast tey sosialt saman við øðrum børnum.

Tað sjónarmiðið góðtekur Ester ikki, men vísir á, at børn ikki hava tørv á sosialum spæli, fyrr enn tey eru um tvey til trý ára gomul.

– Magrethe Bruun Hansen, barnapsykologur, hevur víst á, at besta tíðspunktið at koyra børn á stovn er tá tey eru um trý til fyra ára gomul, sigur Ester.

Áðrenn tað duga tey ikki at siga frá sínum egna tørv, og tað er eisini fyrst tá, at tey hava tørv á tí sosiala spælinum við onnur børn.

– Frá tí, at tey eru fødd, til tey eru tvey ár, spæla tey bara parallelt ella við seg sjálvi. Tey spæla ikki við onnur børn, og tey hava heldur ikki brúk fyri at spæla við onnur børn, vísir Ester á.

Børnini eru ikki innrættað til stovnarnar

Ester Áarskarð leggur dent á, at trupulleikin ikki eru vøggustovurnar ella barnagarðarnir men einans, at børnini ikki eru klár til stovnarnar.

– Dagstovnar og vøggustovur eru væl innrættaðar. Tað eru tilvitaðir námsfrøðingar í Føroyum, ið arbeiða við børnunum, og tey eru góð við børnini. Alt er, sum tað skal vera, men børnini eru ikki innrættaði til at fara frá foreldrunum, heldur Ester.

Hon vísir á, at hetta ikki er nakað, ið fer broytast í framtíðini. Tað ber ikki til. Tað eru hesir persónarnir – mamman og pápin – í lívinum hjá barninum, ið eru so týdningarmiklir, og fara altíð at vera nummar eitt.

– Um man kortini velur, at koyra børnini á stovn, so skulu tey vera har so lítið sum møguligt, heldur Ester.

Russiskt rulettuspæl við sjálvvirðinum

Avleiðingarnar av at koyra børnini ov tíðliga á stovn eru, at børnini kunnu fáa langtíðar sálarligt mein.

– Tær empatisku kenslurnar, ið foreldur brúka at byrja við, eru týdningarmiklar. Okkara empatisku

kenslur mennast, tá vit eru smá og foreldrini lurta eftir og skilja tørvirnar hjá barninum, heldur Ester.

Hesin grundarsteinurin fyri empati er lagdur, tá vit eru smá, og fylgir okkum alt lívið.

Tí er tað týdningarmikið, at foreldur siggja tørvin hjá børnunum. Men um tey mugu koyrast á stovn, tí man noyðist til arbeiðis, so hevur man ikki tíð at hyggja, um børnini eru í einum viðbreknum sinnalagi ella hava ein ringan dag.

Úrslitið er, at man spælir eitt sálarligt russiskt rulettuspæl við børnunum.

– Tað er vandi fyri, at smábørnini kunnu uppliva sakn, einsemi og kanska enntá svik. Tey fara á ein stovn og uppliva, at tað eru ov fá vaksin um tey. Kanska trýstir man tey til at klára seg meira sjálvi, og til at hava minni tørv á hjálp frá vaksnum. Børnini kunnu møguliga missa okkurt grundleggjandi har, og tá spælir man russiskt rulletuspæl við sjálvvirðinum hjá børnum, heldur Ester.

Og man veit ikki hvussu tað verður. Tað fer serliga at ganga út yvir tey børn, ið eru veik frammanundan. Men kann man vita, hvørji børn eru nóg sterk til at fara á stovn, tá tey eru undir trý ár?

Rákið

Tey síðstu mongu árin er tað vorðið alsamt vanligari, at foreldur koyra børnini á stovn, og sjálvi arbeiða fulla tíð. Men tað sær út til, at vend er komið í.

– Rákið er um at venda. Kann-ingarnar, ið vísa, at tað er best hjá

børnum at vera heima fyrstu árin, eru nýggjar, men tær hava gjørt, at fleiri og fleiri foreldur raðfesta teirra tíð øðrvísi.

Orsaka av, at tað eru fleiri, ið nú gera vart við tørvin hjá børnunum at vera heima, so eru tað fleiri foreldur, ið føla seg trygg í valinum at vera heima. Tey fáa stuðul fyri tað, ið tey frammanundan onkursvegna hava vitað.

– Áður hava tey verið møtt við keðiligum spurningum sum: »Ert tú bara heima hjá barninum hjá tær?« Men tann hugburðurin byrjar at broytast nú. Foreldur eru vorðin meira trygg og tora at siga alment, um tey eru heima ella arbeiða niðursetta tíð, greiður Ester frá.

Spurningur um raðfestingar

Vanliga verður víst til, at fyri flestu foreldur er talan um ein figgjarligan spurning. Høg húsalán og eitt høgt kostnaðarstøði seta hörð krøv til familjurnar, og krevja mangan, at bæði foreldrini hava fulltíðar störv.

– Tað snýr seg um eina raðfesting av øllum. Flestu familjur mugu raðfesta figgjarliga, men eisini har, haldi eg meg siggja eina broyting. Fleiri foreldur velja heldur at bógva biligari ella hava lægri lán, fyri at vera longri heima ella arbeiða niðursetta tíð. Foreldur í dag, gera tað tey kunnu, fyri at vera hjá børnunum sum mest, heldur Ester.

Tað er tó ikki figgjarliga trýstið, ið Ester metir er størsta avbjóðingin, men sjálvsrealiseringin, ið stendur so sterk í framkomna samfelagnum.

– Barnafamiljur hava altíð verið líka sperdar. Eg læs onkrastaðni, at um man hyggur at tretivvárunum, so vóru lán og inntøkur tilsvarandi tað sama sum í dag. So tað er ikki størsti trupulleikin, men heldur er tað hetta trýstið við sjálvrealisering, ið er ein trupulleika í dag, sigur Ester. Hon skilur væl tær mammur, sum í dag hava skund at sleppa aftur á arbeiðsmarknaðin.

– Tær hava eitt trýst á sær frá samfelagsins síðu um sjálvrealisering, og at vera sjálvstøðugar, og alt tað fantastiska, ið verður tosað um í dag. Samfelagið hjá okkum er á onkran hátt innrættað til tað, men børnini eru enn tey somu, og tey eru ikki innrættaði soleiðis. Mítt ynski er, at foreldur kunnu vera trygg, tá tey siga, at tey eru heima hjá teirra barni. Tað skal man eisini kunna hugsa um sum sjálvrealisering, og ikki bara, at man er á arbeiðsmarknaðinum og realiserar seg sjálva, sigur Ester at enda.